

fixed mindset are analyzed, and the results of empirical studies confirming the connection of growth mindset with academic performance, motivation, resilience to difficulties, and the general level of psychological well-being are also considered. The prospects of further research in this area for the development of effective interventions aimed at the formation of a growth mindset are substantiated.

Keywords: *growth mindset, fixed mindset, academic achievement, motivation, resilience, psychological well-being.*

УДК 37.018.43:004.738.5:159.9

Тараненко Г.Г., к.пед.н., доцент, **Козуб О.О.**, к.соц.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОГО ГІБРИДНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. *У статті розглядаються ключові психолого-педагогічні аспекти організації ефективного гібридного навчання. Особлива увага приділяється аналізу впливу гібридного середовища на мотивацію здобувачів, розвиток їхньої саморегуляції та активізацію когнітивних процесів. Пропонуються практичні стратегії для освітян щодо підтримки та стимулювання цих важливих складників успішного навчання в умовах поєднання онлайн- та офлайн-форматів.*

Ключові слова: *гібридне навчання, мотивація, саморегуляція, когнітивні процеси, педагогічні стратегії.*

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток інформаційних технологій та досвід дистанційного навчання, набутий під час пандемії, та військова агресія росії проти України зумовили активне впровадження гібридних моделей навчання в освітній процес. Гібридне навчання, що поєднує елементи очного та дистанційного навчання, не лише стали необхідним кроком в реалізації освітніх потреб, а й відкрило нові можливості для гнучкості, індивідуалізації та підвищення якості освіти. Ефективність такого навчання значною мірою залежить від урахування психолого-педагогічних засад, зокрема, особливостей мотивації

здобувачів, розвитку їхньої саморегуляції та активізації когнітивних процесів в умовах змішаного навчального середовища, що актуалізує питання їх дослідження в умовах викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження в галузі гібридного навчання активно розвиваються, охоплюючи різні аспекти його впливу на навчальний процес та результати здобувачів. Огляд наявних праць засвідчує зростаючий інтерес до психолого-педагогічних аспектів ефективності такого навчання, зокрема щодо мотивації, саморегуляції та когнітивних процесів. Водночас аналіз останніх досліджень і публікацій щодо впливу військової агресії росії на гібридне навчання в Україні виявився досить складним завданням в умовах повномасштабної війни, обмежуючи доступ до всебічних наукових даних. Однак, вже зараз з'являються перші дослідження та аналітичні матеріали, які висвітлюють ключові аспекти цієї проблеми. Більшість публікацій підкреслюють вимушений та стрімкий перехід до гібридних і дистанційних форматів навчання як основної стратегії забезпечення освітнього процесу в умовах безпекових ризиків та руйнування освітньої інфраструктури. Дослідники акцентують на складнощах організації такого навчання, необхідності адаптації педагогічних методик та забезпечення рівного доступу до технологій [1; 2].

Дослідження впливу на якість освіти та навчальні результати засвідчує потенційне зниження якості освіти та навчальних досягнень здобувачів через перебої в навчальному процесі, психологічний стрес та нерівні можливості для дистанційного навчання. Дослідження зосереджуються на виявленні факторів, що мінімізують негативний вплив гібридного навчання на успішність здобувачів [2; 4]. Багато публікацій присвячено аналізу психологічних наслідків війни для здобувачів та освітян в контексті гібридного навчання. Досліджуються рівні тривожності, стресу, мотивації та розробляються рекомендації щодо психологічної підтримки в умовах дистанційного та змішаного навчання [1; 2; 4]. Низка досліджень вказує на поглиблення цифрової нерівності як серйозну перешкоду для ефективного гібридного навчання. Аналізуються питання забезпечення учнів необхідними гаджетами, стабільним інтернет-з'єднанням та цифровою грамотністю [3; 5; 9]. Деякі публікації фокусуються на пошуку та впровадженні нових педагогічних підходів та технологій, що можуть підвищити ефективність гібридного навчання в умовах воєнного часу. Розглядаються питання використання

інтерактивних платформ, хмарних сервісів та інших цифрових інструментів [1; 4; 10].

Таким чином, аналіз наукових розвідок щодо дослідження психолого-педагогічних засад ефективного гібридного навчання доводить актуальність та своєчасність обраної теми, засвідчує значний практичний потенціал для модернізації освітньої системи та підготовки здобувачів до життя в умовах цифрової епохи й викликів.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є виявлення ключових психолого-педагогічних аспектів ефективної організації гібридного навчання, зокрема, аналіз його впливу на мотивацію, саморегуляцію та когнітивні процеси здобувачів, а також систематизація практичних стратегій стимулювання мотивації, підтримки саморегуляції та активізації когнітивних процесів.

Виклад основного матеріалу досліджень. Гібридне навчання, поєднуючи очне та дистанційне навчання, постало не просто як вимушений захід для забезпечення освітнього процесу, а як складний виклик, що водночас відкриває нові, непрості завдання у сфері гнучкості, індивідуалізації та підвищення якості освіти. Його ефективність напряду залежить від подолання значних перешкод, пов'язаних з урахуванням психолого-педагогічних засад. Зокрема, критично важливим виявляється розуміння особливостей мотивації здобувачів, розвитку їхньої саморегуляції та активізації когнітивних процесів у цьому новому, змішаному навчальному середовищі, що нагально ставить питання їхнього дослідження в умовах наявних викликів та невизначеностей.

Одним із перших викликів, що спричинив стрімке впровадження дистанційних та змішаних форматів навчання в усьому світі, стала пандемія COVID-19. Цей досвід виявив як переваги, так і недоліки такого навчання, підкресливши необхідність глибокого розуміння його психолого-педагогічних особливостей для забезпечення якісного освітнього процесу в майбутньому. Гібридне навчання, як комбінація найкращих елементів очного та дистанційного навчання, розглядалася багатьма як оптимальна модель для післяпандемічної епохи, що потребує науково обґрунтованих підходів до його організації.

Наступним викликом стала військова агресія росії проти України, що спричинила обмеження освітніх можливостей здобувачів, загострила соціальну нерівність у сфері освіти, знизила якість навчання та навчальні досягнення, а також спричинила психологічні труднощі для учнів і вчителів. Гібридне навчання стало в цих умовах однією з основних

стратегій для забезпечення безперервності освітнього процесу в умовах нестабільної безпекової ситуації. Воно надало певної гнучкості, але потребує значних зусиль для його ефективної організації та подолання пов'язаних з цим наслідків [1; 4].

Не менш вагомим викликом є цифровізація освіти, як незворотний процес, що відкрив нові можливості для персоналізації навчання, доступу до різноманітних освітніх ресурсів та використання інтерактивних інструментів. Гібридне навчання органічно інтегрує цифрові технології в освітній процес, проте його ефективність залежить від того, наскільки освітяни розуміють психологічні аспекти взаємодії здобувачів з цифровим середовищем, їхню здатність до саморегуляції в онлайн-форматі та особливості когнітивних процесів при роботі з електронними ресурсами [3; 5].

Важливими викликами стають також чимраз більші вимоги до гнучкості та індивідуалізації освіти, що роблять гібридне навчання особливо актуальним. Воно дозволяє адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб, темпу навчання та стилів сприйняття здобувачів, забезпечуючи більшу автономію та можливість самостійного вибору. Однак, реалізація цього потенціалу вимагає розуміння психологічних механізмів мотивації, самостійності та відповідальності здобувачів в умовах змішаного навчального середовища.

Одним із викликів в умовах сьогодення є й питання забезпечення рівного доступу до якісної освіти. Гібридне навчання може стати інструментом для подолання географічних та соціально-економічних бар'єрів, надаючи доступ до освітніх можливостей ширшому колу здобувачів. Проте, для цього необхідно враховувати психологічні аспекти цифрової нерівності, особливості навчальних потреб різних категорій здобувачів та розробляти інклюзивні педагогічні стратегії для гібридного навчання.

Ще одним викликом стала недостатня кількість науково обґрунтованих методичних розробок та практичних рекомендацій для освітян, які працюють в умовах гібридного навчання. Розуміння психолого-педагогічних засад ефективного гібридного навчання є критично важливим для розробки дієвих стратегій підтримки мотивації, розвитку саморегуляції та активізації когнітивних процесів здобувачів, що, своєю чергою, сприятиме підвищенню якості та результативності освітнього процесу.

Проведений аналіз та систематизація наявних викликів та невизначеностей актуалізували питання дослідження психолого-педагогічних засад ефективного гібридного навчання, зокрема мотивації, для ефективної реалізації його практичного потенціалу у контексті модернізації освітньої системи та підготовки здобувачів до життя в умовах сьогодення.

Дослідження гібридного навчання підкреслюють важливість внутрішньої мотивації в умовах значної частини самостійної навчальної діяльності. В означеному контексті саме теорія самодетермінації Дісі-Раяна [9] є фундаментальною у розумінні того, як автономія, компетентність та відчуття причетності впливають на навчальну мотивацію. У контексті гібридного навчання, дослідження зосереджуються на тому, як дизайн онлайн-компонентів, надання вибору та можливостей для самостійного дослідження можуть підтримувати внутрішню мотивацію [5]. Водночас вивчається вплив зовнішньої мотивації через системи оцінювання та зворотного зв'язку в гібридному середовищі, наголошуючи на необхідності їхньої прозорості та справедливості для підтримки залученості здобувачів [7].

З огляду на гнучкість та вимоги до самостійності в гібридному навчанні, саморегуляція є ключовою темою досліджень. Сучасні наукові розвідки в контексті гібридного навчання зосереджуються на тому, як цифрові інструменти та онлайн-платформи можуть бути використані для підтримки розвитку навичок планування, моніторингу та оцінювання власної навчальної діяльності здобувачів. Особлива увага приділяється ролі освітян у фасилітації розвитку саморегуляції через чіткі інструкції, регулярний зворотний зв'язок та заохочення рефлексії [8].

Дослідження когнітивних процесів у гібридному навчанні охоплюють широкий спектр аспектів, включаючи сприйняття інформації в різних форматах, підтримку уваги в онлайн-середовищі, ефективність запам'ятовування мультимедійного контенту та розвиток мислення вищого порядку. Деякі праці досліджують вплив когнітивного навантаження при роботі з цифровими ресурсами та розробляють рекомендації щодо дизайну навчальних матеріалів, що мінімізують зайве навантаження та сприяють глибшому розумінню [5]. Інші дослідження зосереджуються на тому, як гібридне навчання може сприяти розвитку критичного мислення та розв'язання проблем через поєднання індивідуальної онлайн-роботи з офлайн-діяльністю [6].

Проведений аналіз засвідчує ефективність гібридного навчання та підкреслює його залежність від усвідомленого застосування таких психолого-педагогічних принципів як створення навчального середовища, що підтримує автономію та компетентність здобувачів для підвищення їхньої мотивації, інтеграція стратегій, спрямованих на розвиток навичок саморегуляції, необхідних для успішної самостійної роботи в онлайн-компоненті, використання різноманітних форматів подання інформації та інтерактивних методів для активізації когнітивних процесів та забезпечення глибокого розуміння навчального матеріалу, розробка ефективних систем оцінювання та зворотного зв'язку, що підтримують навчальний прогрес та мотивацію здобувачів в обох форматах навчання.

Попри значний обсяг досліджень питання ефективного впровадження гібридного навчання та його впливу на різні аспекти навчальної діяльності, залишаються актуальними дослідження, спрямовані на розробку науково обґрунтованих моделей та практичних рекомендацій для освітян, які працюють в умовах гібридного навчання.

Як ми вже зазначали раніше, мотивація є рушійною силою навчальної діяльності. В умовах гібридного навчання на мотивацію здобувачів впливають як традиційні фактори (цікавість до предмета, підтримка вчителя, успіх у навчанні), так і специфічні особливості онлайн-взаємодії та самостійної роботи.

Важливим складником в гібридному форматі є підтримка внутрішньої мотивації, що вимагає створення навчальних завдань, які є змістовними, цікавими та пов'язані з реальним життям здобувачів. Забезпечення можливостей для вибору тем, методів виконання та темпу навчання може підвищити залученість та ініціативність здобувачів. Не менш важливим складником є зовнішня мотивація, як система заохочень та оцінювання в гібридному навчанні, яка має бути прозорою та справедливою. Тут важливим є використання різноманітних форм зворотного зв'язку, що підтримують позитивну самооцінку здобувачів та стимулюють їхній подальший розвиток. Так, зокрема, гейміфікація навчального процесу в онлайн-середовищі може стати додатковим інструментом для підвищення зовнішньої мотивації [9; 10].

Ключовою компетентністю для успішного навчання, особливо в умовах значної частки самостійної роботи, характерної для гібридного формату є саморегуляція, що включає вміння планувати, організовувати, контролювати та оцінювати власну навчальну діяльність. Не менш

важливим є планування та організація, що вимагають від освітян надання здобувачам чітких інструкцій, рекомендацій щодо розподілу часу та використання ресурсів. Застосування онлайн-календарів, планерів та інших інструментів для організації навчального процесу може допомогти здобувачам розвинути навички тайм-менеджменту [9; 10].

Планування та організація самостійної роботи стають більш результативними за умови здійснення моніторингу та контролю. Забезпечення регулярного зворотного зв'язку щодо прогресу здобувачів є важливим елементом підтримки саморегуляції. Використання онлайн-платформ для відстеження виконання завдань, проведення проміжних опитувань та самооцінювання сприяє усвідомленню здобувачами власного навчального шляху [4].

Не варто применшувати роль в процесі самоорганізації рефлексії та оцінювання. Заохочення здобувачів до самоаналізу власної навчальної діяльності, виявлення сильних та слабких сторін, а також коригування стратегій навчання є важливим аспектом розвитку саморегуляції. Проведення рефлексивних завдань, онлайн-форумів для обговорення навчального досвіду може сприяти цьому процесу [1; 2; 6].

Не зважаючи на усі виклики, пов'язані з організацією та реалізацією гібридного навчання, воно створює унікальні можливості для активізації різноманітних когнітивних процесів, таких як сприйняття, увага, пам'ять, мислення та розв'язання проблем.

Поєднання різних форматів подання інформації (текст, відео, аудіо, інтерактивні елементи) може сприяти кращому сприйняттю навчального матеріалу. Однак, важливо враховувати потенційні відвабливі фактори в онлайн-середовищі та розробляти стратегії для підтримки стійкої уваги здобувачів під час онлайн-занять та самостійної роботи.

Використання мультимедійних матеріалів, інтерактивних вправ, ментальних карт та інших візуальних інструментів може сприяти кращому запам'ятовуванню інформації. Повторення та закріплення матеріалу в різних форматах (онлайн-тести, практичні завдання, обговорення в класі) також є важливими.

Гібридне навчання надає широкі можливості для організації проблемно-пошукової діяльності, проєктної роботи та співпраці здобувачів як в онлайн, так і в офлайн режимах. Завдання, що вимагають аналізу, синтезу, оцінювання інформації та творчого підходу, сприяють розвитку критичного мислення та навичок розв'язання складних проблем.

Аналіз ефективної організації гібридного навчання та підтримки мотивації, саморегуляції та когнітивних процесів здобувачів, уможливив систематизацію стратегій подолання викликів гібридного навчання, які освітяни можуть використовувати в освітньому процесі (Таблиця 1).

Таблиця 1.

Стратегії подолання викликів гібридного навчання

Категорія стратегій	Стратегії подолання викликів	Зміст стратегії	Ключова мета
I. Організація та структура	Подолання хаосу через чіткість	Прозора структура (розклад, інструкції, очікування онлайн/офлайн)	Забезпечення розуміння та передбачуваності навчального процесу
II. Педагогічні методи та технології	Зруйнування монотонності різноманіттям	Комбінування різних методів та форм навчання (лекції, дискусії, групова робота, онлайн-форуми, віртуальні лабораторії)	Підвищення зацікавленості, активності та глибини засвоєння матеріалу
	Перетворення пасивності на залученість через інтерактивність	Активне використання інтерактивних технологій	
	Подолання ізоляції через постійний зворотний зв'язок	Регулярний та змістовний зворотний зв'язок (індивідуальні коментарі,	Забезпечення підтримки, розуміння прогресу та напрямків для покращення

		рекомендації, підтримка)	
III. Навчальне середовище	Нейтралізація страху через сприятливе середовище	Створення атмосфери заохочення допитливості, співпраці, взаємодопомоги та відкритого обговорення	Формування позитивного емоційного фону, зниження тривожності та стимулювання навчальної активності
IV. Розвиток автономії та відповідальності	Подолання безпорадності через надання вибору	Надання можливостей для вибору та самостійності (планування, вибір тем/методів)	Підвищення мотивації, відповідальності , самостійності та ефективності навчання
	Зниження дезорганізації через розвиток саморегуляції	Навчання стратегій планування, організації, моніторингу та оцінювання	
	Подолання поверховості через сприяння рефлексії	Активне заохочення рефлексії навчального досвіду (аналіз досягнень, труднощів, шляхів подолання)	Сприяння глибокому розумінню, усвідомленню власного навчального процесу та розвитку навичок самоаналізу

Запропоновані стратегії є комплексною відповіддю на виклики гібридного навчання. Їхнє успішне впровадження вимагає від освітян не лише технічної компетентності, але й глибокого розуміння психолого-педагогічних засад навчання в змішаному середовищі, а також готовності до гнучкості та адаптації. Ефективність гібридного навчання значною

мірою залежатиме від того, наскільки ці стратегії будуть інтегровані в освітній процес та враховуватимуть індивідуальні потреби здобувачів.

Отже, ефективне гібридне навчання є складним, але перспективним підходом, що вимагає від освітян глибокого розуміння психолого-педагогічних засад організації освітнього процесу в умовах поєднання різних форматів. Урахування особливостей мотивації, саморегуляції та когнітивних процесів здобувачів, а також застосування відповідних педагогічних стратегій, є ключовими факторами для забезпечення високої якості навчання та всебічного розвитку особистості в сучасному освітньому просторі. Подальші дослідження в цій галузі сприятимуть розробці більш ефективних моделей та методик гібридного навчання, що відповідатимуть потребам здобувачів та викликам сучасної освіти.

Висновки. Проведене дослідження психолого-педагогічних засад ефективного гібридного навчання дозволяє зробити низку важливих висновків, що мають теоретичне та практичне значення для організації сучасного освітнього процесу. Насамперед гібридне навчання постає як перспективна модель, що поєднує гнучкість та доступність дистанційного навчання з соціальною взаємодією та безпосереднім контактом очного формату. Його ефективність значною мірою залежить від усвідомленого врахування психологічних особливостей здобувачів, зокрема їхньої мотивації, здатності до саморегуляції та когнітивних процесів.

Дослідження підтверджує ключову роль мотивації у навчальній діяльності в умовах гібридного навчання. Підтримка як внутрішньої (через цікаві та змістовні завдання, надання вибору), так і зовнішньої (через прозору систему оцінювання та заохочень) мотивації є важливим чинником залучення здобувачів та їхньої успішності.

Розвиток саморегуляції є критично важливим для успішного навчання в гібридному форматі, що передбачає значну частку самотійної роботи. Педагогам необхідно цілеспрямовано формувати в здобувачів навички планування, організації, моніторингу та оцінювання власної навчальної діяльності, використовуючи для цього як традиційні, так і цифрові інструменти.

Активізація когнітивних процесів у гібридному навчанні вимагає застосування різноманітних методів та технологій, що враховують особливості сприйняття, уваги, пам'яті та мислення здобувачів при роботі з різними форматами інформації. Важливим є проектування

навчального контенту, що мінімізує когнітивне перевантаження та сприяє глибокому розумінню матеріалу.

Практична цінність дослідження полягає у виокремленні конкретних педагогічних стратегій, які можуть бути використані для підтримки мотивації, розвитку саморегуляції та активізації когнітивних процесів здобувачів у гібридному навчальному середовищі. Застосування цих стратегій сприятиме підвищенню ефективності гібридного навчання та забезпеченню якісної освіти, що відповідає викликам сучасної цифрової епохи.

Попри отримані результати, подальші дослідження у цій галузі є необхідними для глибшого розуміння впливу різних моделей гібридного навчання на психологічний стан та навчальні досягнення здобувачів різних вікових груп та з різними освітніми потребами. Також важливим є розробка науково обґрунтованих методик підготовки освітян до роботи в умовах гібридного навчання та оцінки його ефективності. Впровадження гібридного навчання вимагає системного підходу та врахування психолого-педагогічних засад для розкриття його повного потенціалу в модернізації освітньої системи.

Література

1. Крамаренко І.С., Галегова О.В. Інноваційні підходи до навчання в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: педагогіка та психологія. 2024. №5.
2. Пахомова Т.О., Надточій Н.О., Лемик І.М. Переваги та виклики гібридного навчання у вищій школі. *Академічні візії*. 2025. №40. С. 1–12.
3. Пінчук О.П., Литвинова С.Г., Буров О.Ю. Синтетичне навчальне середовище – крок до нової освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Т. 60. №4. К., 2017. С. 28–45.
4. Проектування віртуального освітнього простору розвитку суб'єктності дорослих в умовах післявоєнного відновлення України : монографія / М.Л. Смульсон, П.П. Дітюк, М.М. Назар [та ін.]; за ред. М.Л. Смульсон. К., 2024. 217 с.
5. Bates, T. *Teaching in a Digital Age: Guidelines for Designing Teaching and Learning*. 2nd ed. Tony Bates Associates Ltd., 2019. URL : <https://pressbooks.bccampus.ca/teachinginadigitalagev2/>.
6. Christensen C.M., Horn M.B., Staker H. *Blended: Using Disruptive Innovation to Improve Schools*. Jossey-Bass. 2013. 336 p.
7. Hattie J. *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge, Abingdon, 2008. 392 p.
8. Knowles M.S., Holton III E.F., Swanson R.A. *The Adult Learner: The definitive classic in adult education and human resource development*. 8th ed. Routledge, 2014. 402 p.

9. Ryan R.M., Deci E.L. Self-determination theory: Basic Psychological Needs in Motivation Development and Wellness. New York : Guilford Press, 2017. 756 p.

10. Stoeger H., Ziegler A. Self-regulatory training through elementary-school students' homework completion. *Handbook of self-regulation of learning and performance* / Ed.: B.J. Zimmerman, D.H. Schunk. Routledge : Taylor & Francis Group, 2011. P. 87–101.

Taranenko H., Kozub O. Psycho-pedagogical principles of effective hybrid learning

Summary. The article examines the key psycho-pedagogical aspects of organizing effective hybrid learning. Particular attention is paid to the analysis of the hybrid environment's impact on students' motivation, the development of their self-regulation, and the activation of cognitive processes. Practical strategies for educators are proposed to support and stimulate these important components of successful learning in blended online and offline formats.

Keywords: hybrid learning, motivation, self-regulation, cognitive processes, pedagogical strategies.

УДК 004.9:37.091.3:794.8

Терещук С.І., д.пед.н., професор,
Мірошниченко М.Ю., к.т.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

**ПЕРЕДУМОВИ ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ІГРОВИХ
ДОДАТКІВ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ**

Анотація. У статті розглядаються передумови використання мобільних ігрових додатків в освітньому процесі. Наголошується на можливостях сучасних комп'ютерних ігор та їх вплив на підростаюче покоління. Аналізуються можливості та переваги мобільних технологій для організації та реалізації освітнього процесу. Висвітлені вимоги, що висуваються до мобільних навчальних додатків.

Ключові слова: ігрова індустрія, комп'ютерні ігри, мобільні додатки, мобільне навчання, гейміфікація.